

Pasientens tillit – et dyrebart og skrøpelig gode

15. desember 1971 holdt pater Hallvard Rieber-Mohn (1922–82) et julekåseri i Det norske medisinske Selskab. Et par måneder senere kom foredraget på trykk i Tidsskriftet (1972; 92: 285–90). Pateren la vekt på «et vesentlig redskap i legekunsten, hvis virkninger er uoverskuelige og i alle tilfeller vesentlige: Pasientens tillit. Det er et dyrebart og skrøpelig gode.»

Legen som medmenneske

«Når tillitsforholdet fungerer, både faglig og menneskelig, kan det føre til en helt spesifikk form for vennskap. Det vet selvfølgelig mange her – jeg vet ikke om de ofte tenker på det for bilde det har i Bibelen. Evangelisten Lukas, en hellener og muligens frikjøpt slave, var lege av den greske skole. Han reiste sammen med apostelen Paulus, som så åpenbart har vært en arbeidsmaniker og et geni, men med dårlig fysisk helse og høyspente nerver. Paulus nevner Lukas etsteds i sine brever som «den kjære lege», og som vi møter Lukas selv i det evangelium han har skrevet – mild, overbærende, nesten kvinnelig omsorgsfull og følsom – er det lett å tenke seg hans lindrende rolle i vulkanen Paulus' strabasiose og opprivende reiseliv. En diskret og lojal standsbroder var han nå ikke desto mindre. Hans beretning om Jesu helbredelse av en kvinne, som evangeliet kaller «blodsottig», har sin egen lille vri. Hos Markus, alltid mer brutalt rett på sak, heter det at «hun hadde døyet meget vondt av mange leger og hadde brukt alt hun eide på dem, men ingenting hadde det nyttet, tvertimot, hun ble bare verre» (Mrk. 5,25). Hos Lukas heter det mer kollegialt: «Nå var det en kvinne der, som hadde lidd av blødninger i tolv år, og ingen hadde vært i stand til å helbrede henne». (Lk. 8,43)

(...)

For et par år siden deltok jeg – nokså periferisk – i et fjernsynsprogram, hvor vi drøftet transplantasjoner, jus og etikk. Jeg skulle som teolog bidra med noen moralske betraktninger. Hva selve operasjonen angår, er jeg ikke kryere, enn at jeg tente en pipe og så en annen vei, mens det ble vist nærbilder i studio og på skjermen av hva kirurgen og hans kniv foretok seg i et levende menneskes kropp. Bibelen taler ganske visst

om å «granske hjerter og nyrer» – men dét er et guddommelig privilegium, og den materielle virkelighet i dette, har aldri fristet meg. Jeg ville aldri ha valgt det medisinske studium. Desto større er min respekt for dem som velger det, selv hinsides den noe vettskremte forherligelse av mannen i den hvite frakk, som vi skrøpelige og dødelige uten innsikt lett henfaller til, og bør verge oss imot.

Jeg trodde jeg visste litt om det som en legmann i medisinen kan tilegne seg, om emnet transplantasjoner. Men det nevnte TV-programmet, eller rettere: Folks *reaksjon* på programmet, lærte meg noe nytt og egentlig nokså gripende, dersom det er medmenneskelighet det dreier seg om. Folk sa seg, muntlig og skriftlig inntil det overveldende, ikke bare underholdt og interessert, men *takknemlige*.

Jeg tror jeg vet hva folk var takknemlige for, og det har så fint lite å gjøre med mitt eget bidrag til det programmet, at jeg trygt kan nevne det: De fikk omsider sitte avslappet overfor noen leger i alminnelig jakkedress, som snakket menneskelig med dem. De følte seg merkelig respektert – ja, beæret. Legen i det innerste rommet, eller forrest i den hurtige visitt, han som veier liv og død, ga seg tid. Jeg vet ikke stort om medisin. Men jeg vet ett og annet faglig om massemediene, og særlig om deres psykologiske sider. Professor *Malm*, og noen andre spesialister ga ikke bare gode faglige opplysninger. De taklet med fint takt og klokskap noen temmelig vanskelige menneskelige spørsmål foran et farlig nærgående kamera-panél. De tenkte neppe på det selv, men det som altså *kom igjennom*, mediamessig, var et sterkt og overbevisende inntrykk av dyp respekt for det syke menneske.